

 VÝCHOVA
A VZDĚLÁVÁNÍ

HRY A NÁPADY PRO ŠKOLÁČKY

Jaro

Zdenka Marková

 HRY DO JARNÍ PŘÍRODY I NA DOMA

 VELIKONOČNÍ PŘÍBĚHY, KOLEDY, TRADICE A HÁDANKY

 JARNÍ VÝTVARNÉ INSPIRACE

 GRADA

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Andulka a 1. březen ve škole	7
Andulka a čtení s překvapením	13
Andulka a březen	17
Tomáškovo čtenářské odpoledne	21
Andulka a spolužák Karlík	26
Andulka slaví narozeniny	30
Andulka a jarní procházka	37
Andulka a jarní hlídka	45
Andulčino domácí pozorování	53
Andulka pozoruje jaro v sadu	57
Andulka pomáhá na zahrádce	60
Andulka a „korunová rada“	65
Andulka a zábavy nejen pro aprílový den	71
Andulka stůně	76
Andulka a Velikonoce	82
Andulka a Velikonoční pondělí	94
Andulka vítá čápy	98
Andulka a první vlaštovka	103
Andulka se dozvěděla, proč se kukačka nestará o svá mláďata	107
Andulka a jarní hry	112
Andulka a kuřátka	124
Na jaro čeká i babička s dědečkem	132

Obsah	Andulka si prohlíží pampelišku	138
	Andulka si plete věneček z pampelišek	144
	Andulka a svátek maminek	148
	Andulka, májový deštík a duha	157
	Použitá literatura	162
	Seznam her a tvořivých nápadů	163

Andulka a 1. březen ve škole

„Děti,“ říkala ráno ve škole paní učitelka, „dnes napíšeš datum na tabuli zelenou křídou, vy si je zapíšete zelenou pastelkou a můžete si přimalovat sluníčko. Víte proč?“

Několik rukou včetně mé vylétlo okamžitě nahoru.

„Andulko, zkus nám to říct,“ vybídla mě paní učitelka.

„Protože začalo jaro,“ odpověděla jsem, „a začíná se všechno zelenat a svítí sluníčko,“ vyhrkla jsem rychle a napjatě čekala, zda byla moje odpověď správná.

„Velmi správně,“ pochválila mě paní učitelka a mile se na všechny usmála. Vlastně se od rána moc hezky na všechny usmívala. „Kdo dokáže vyjmenovat jarní měsíce?“ pokračovala.

Kupodivu se přihlásili skoro všichni, takže paní učitelka se nejdříve rozhlížela, koho vyvolá, potom bezradně pokrčila rameny a řekla, abychom odpověděli všichni najednou.

„Březen, duben, květen,“ zaznělo sborově.

Paní učitelka nás zase pochválila a říkala, že jaro je její oblíbené roční období a že má obrovskou radost, že už nastanou teplé a slunečné dny, a že si myslí, že bychom to mohli oslavit. Nejprve každému uvázala na krk žlutou stužku, na které se houpalo sluníčko vyrobené z moduritu.

„To je dobře, že máte po svačině,“ přelétla nás pohledem a položila před každého malý dezertní talířek, „moc dobře,“ promlouvala spíše k sobě než k nám. Potom na malý okamžik odběhla, a když se vrátila, nesla několik polárkových dortů. Každému kousek ukrojila a položila na talířek.

„Na oslavu jara,“ řekla a s chutí se pustila do svého dílu. Přitom nás pobídla, abychom také začali jíst. Bylo to znamenité! Nabírala jsem si dort jen na špičku lžičky, jen trošičku, aby mi ta dobrota co nejdéle vydržela. Vy-
chutnávala jsem si každý kousíček.

„I když,“ připustila paní učitelka a slastně slízla ze lžičky kopeček zmrzliny, „tého době, kdy už není zima, ale ještě není jaro, se říká předjaří.“

A tak jsme dnes slavili jaro, zpívali jsme o jaru, recitovali básničky o jaru a kreslili jaro a celý den byl jaksepatří jarní, i když je vlastně ještě předjaří.

Otázky pro chytré děti

- ▶ Který je poslední zimní měsíc?
- ▶ Které jsou jarní měsíce?
- ▶ Jak se říká období mezi zimou a nástupem jara?
- ▶ Jaké změny se dějí v přírodě na jaře? (Otepluje se, taje sníh, dny se prodlužují, noci se krátí, den je delší než noc, na konci jara je den nejdelší a noc nejkratší.)

Hry a tvořivé náměty

Nakresli si sluníčko...

Co budeme potřebovat:

- ▶ čtvrtku, klovatinu, tuš, vlnu.

Celou čtvrtku potřeme klovatinou a do mokré klovatiny kreslíme černou tuší sluníčko. Pěkně je nazdobíme. Tuš se v klovatině rozpívá? Nevadí! Vznikne naprosto ojedinělý, nenapodobitelný a neobvyklý výrobek!

Obměny:

- ▶ Disperzním lepidlem nebo klovatinou nakreslíme sluníčko (oči, nos, pus, tváře) a na místa potřená lepidlem přiložíme a přilepíme vlnu.
- ▶ Místo sluníčka zkusíme například srdíčko nebo květinu.

Perly

Co budeme potřebovat:

- ▶ kuličky nebo korálky, knoflíky, malé díly stavebnice.

Nejprve dětem přečteme pohádku od K. J. Erbena Zlatovláska. Potom si kousek zahrajeme. Dítě bude hrát Jiříka, dospělý bude mravenec pomocník. Zahrajeme si tu část pohádky, kdy král poslal Jiříka na zahradu hledat perly pro Zlatovlásku. Koberec s různými hračkami představuje trávník. Uděláme úmluvu, co budeme považovat za perly – například kuličky. Dále se domluvíme, co kam budeme dávat, a začneme hledat perly. Bereme jednotlivé předměty do ruky. **Je** to kulaté? **Je** to perla? Ano, tak ji uložíme do sáčku. **Není** to kulaté. **Není** to perla, proto odložíme hračku do krabice nebo stranou. Hrajeme tak dlouho, až na trávníku žádný předmět nezůstane.

Metodické poznámky:

- ▶ Tato hra je nevhodnější pro předškolní děti. Zpočátku si nebereme moc věcí (asi patnáct včetně perel), aby dítě dosáhlo brzy úspěchu. Volíme předměty od sebe nápadně odlišné i velikostí: větší kostky, malé kuličky. Později volíme velikost přibližně stejnou: knoflíky, kuličky, drobné dílky stavebnice. Pokud si vymyslíme podobnou pohádku, můžeme si zpříjemnit systematický úklid hraček.

Obměna:

- ▶ Zkusíme hledat perly potmě nebo pod dekou. Dítě však musíme neustále kontrolovat. Při hře sedíme nebo ležíme na břiše.

Jiná obměna:

- ▶ Tuto hru lze využít i při vyučování, například „perly“ budou dlouhé samohlásky, „perly“ budou slabiky začínající na písmeno M, „perly“ budou všechny slabiky, ve kterých je samohláska O, „perly“ budou

všechna dvouslabičná slova; při vyhledávání určitých geometrických tvarů budou „perly“ trojúhelníky; při porovnávání čísel budou „perly“ čísla menší než deset, „perly“ budou všechny příklady, jejichž výsledek je šest; v prvouce můžeme za „perly“ považovat domácí zvířata atp.

Vyrob si... mraveniště s mravenci

Co budeme potřebovat:

- ▶ několikery staré noviny, velký balicí papír, vodové nebo temperové barvy, tužku, nůžky, lepidlo, šablonu mravence, bílý kancelářský papír.

Staré noviny zmačkáme, navršíme je do tvaru mraveniště (použijeme lepidlo) a pokryjeme pomalovaným (jehličím, větvičkami) balicím papírem. Každé dítě dostane šablonu mravence, kterou si obkreslí na papír, vymaluje, vystříhne a přilepí na mraveniště nebo položí okolo mraveniště. Tuto kolektivní práci dětí můžeme dotvořit větvičkami, kůrou a kamínky, které si děti přinesou z jarní vycházky.

Myš v zahradě

Je to hra pro pět a více hráčů.

Alespoň tři hráči vytvoří kruh – ohrádku. Ostatní jsou myši. Odříkáváme básničku:

*Malá šedá myš,
ve sklepě má skrýš.
Do zahrádky vejde vrátky,
a pak neví kudy zpátky.
Hopsa hejsa, hopsa hejsi
a ty v kole taky nejsi.*

Myši probíhají brankami do kruhu a ven. Když básnička skončí, vrátka se zavřou. Díváme se, kdo je a kdo není uvnitř kruhu. Ten, kdo zůstal uvnitř, nemůže už dělat myš.

- ▶ Varianty závěru hry:
 - a) chycené myši se přidají k dětem tvořícím kruh;
 - b) chycené myši vymění hráče v kruhu.

Obměna:

- ▶ Děti v kruhu se pomalu pohybují na jednu stranu přísunným krokem. Vrátka pro myši se neustále posunují a děti se učí odhad vzdálenosti, orientovat se v prostoru a rozeznat konec rytmického celku.

Hádanky

Zlatá koule,
zlatý míč,
když se ztratí,
den je pryč.
(*Slunce*)

V košíčku má zlaté nitě,
jejich leskem oslní tě.
Při kohoutím křiku vstává,
večer zrudne jeho hlava
a za kopec jako míč
skutálí se, pryč je, pryč.
(*Slunce*)

Šlape tiše, nekřičí,
staví si dům z jehličí.
Díky svojí pili
nemá dlouhou chvíli.
(*Mravenec*)

Přišel k nám host,
co v lese vzrost,
před kuřetem neobstojí,
ale psa se nic nebojí.
(Mravenec)

Bydlí, kde je malá díra,
nejraději má kus sýra.
Je-li Mourek na obzoru,
má se, pane, na pozoru.
(Myš)

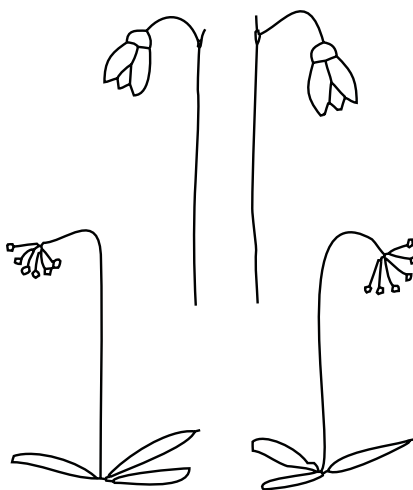
V domě i na poli,
chleba mám dost,
kočka mě honívá,
tropí mi zlost.
(Myš)

Jednoduché malování

Poslové jara

I v jarním období myslím na děti, které si nevěří a jsou stresovány výtvarnou činností a zvláště kreslením. Aby i ony získaly větší sebevědomí a radost z práce, budeme i v jarním dílu knížky společně malovat jednoduché postavičky lidí, zvířátek a květin. Jde pouze o inspiraci, děti nabízenou předlohu většinou bohatě promění díky své fantazii.

Andulka a čtení s překvapením

„Dnes se venku žení všichni čerti,“ řekla paní učitelka o přestávce před hodinou čtení a dodala, že když je venku nevlídné počasí, je nejlépe doma v teple. Vyprávěla, že když byla malá, moc ráda se v takové dny někde doma uvelebila s hezkou knížkou a šálkem horkého šípkového čaje a četla si.

„Úplně náhodou máme teď čtení a jako z udělání zrovinka vařím šípkový čaj,“ mrkla na nás a oči jí krásně zářily.

„Dáte si se mnou?“

Přikývli jsme.

„Máte rádi šípkový čaj? Jestli někomu nechutná, uvařím mu jiný. Mám zde mátový s jablkem, ovocný, zelený i černý čaj.“

Přihlásila se Katka a povídá: „Já mám šípkový čaj hrozně ráda a ještě jsem ho dnes nepila!“

„Tak to ti musím nalít velký hrnek, Katynko!“ usmála se, přinesla do třídy konvici s čajem a postavila před každého hrnek.

Paní učitelka nás všechny obešla. Kdo chtěl šípkový čaj, tomu nalila z kouřící se konvice šípkový, kdo chtěl jiný, tomu paní učitelka nalila do hrnku horkou vodu a podala mu sáček s čajem, který si vybral. Za chvíli jsme všichni způsobně seděli, před sebou hrnky s voňavým čajem a lžičkou jsme míchali cukr. Až jsem se divila, že kluci dokážou být tak potichu. Ani se nevtřeli. Paní učitelka nás upozornila, že musíme být opatrní, abychom se neopařili. Všichni jsme si připadali úplně dospěle.

„Tak,“ řekla a spokojeně se rozhlédla po třídě, „to bychom měli.“

Za okny skučí vítr, lomcuje zavřenými okny, ohýbá větve stromů, které narážejí do okapů a navozují hrůzostrašnou atmosféru. Poletující obrovské kusy sněhu vytvářejí neproniknutelný závoj.

„To je správné počasí na čtení, na šálek čaje a na ...“, paní učitelka se chvíli odmlčela. Chce nás trochu napínat. Jaké překvapení má přichystané?

„Čerstvou bábovku!“ dokončila větu a v mžiku jsme měli před sebou na tácku kousek voňavé bábovky s ořechy. „Teď už snad máme všechno připraveno na příjemné čtení,“ kontroluje pohledem celou třídu.

„Snad jen... vonná tyčinka by nemohla nic pokazit,“ dodává, zapichuje jednu do květináče a zapaluje. „A potom ještě příjemná tichá hudba,“ zapíná magnetofon s tlumenou příjemnou hudbou. Řekla bych, že hudba je přímo hladivá.

„A můžeme číst,“ přikazuje paní učitelka.

„Nejdříve si nacvičíme obtížnější slova, potom si článek přečteme nahlas a nakonec si o něm budeme povídat. Je krátký a lehoučký, zvládne to každý. Komu to nepůjde, napije se čaje a hned se mu bude číst lépe, určitě si vzpomene na každé písmenko, které jsme se učili.“

To je něco! Mrkla jsem na Lucku i na Lenku. Všichni se usmíváme. Nikdo nezlobí. Každý dává pozor a všichni vědí, kde čteme. Článek byl doopravdy krátký a lehký. Žádná těžká slova a dlouhé věty.

Tyčinka dohořívá, čaj je vypitý a článek přečtený. Škoda. Byla to moc pěkná hodina čtení.

Otázky pro chytré děti

- Která je tvoje nejoblíbenější knížka?

Hry a tvořivé náměty

Koláče

Co budeme potřebovat:

- ▶ z papíru vystřižené a vymalované koláče (makové, povidlové, tvarohové).

Třídíme předměty nebo obrázky na více hromádek. Přečteme si některou pohádku o Honzovi, kde se pečou koláče, nebo úryvek z knížky A. Lindgrenové Karkulín. Rozdělíme si role: Honza a máma (Karkulín a kluk). Když se upečou koláče, je třeba je rozdělit na talířky. Zvlášť makové, na druhý zase tvarohové a třetí talíř povidlové. Děti si „koláče“ z papíru k této hře vyrobí samy, například ve výtvarné výchově.

Poznámka:

- ▶ Tuto hru lze využít v prvouce. Téma: Bez práce nejsou koláče.

Rybičky

Hrají děti (rybičky) a dospělý, který řídí hru. Každé dítě dostane přidělenou některou barvu (nejspíš takovou, jakou má na tričku, nebo dětem na trička připneme různobarevné stužky).

Vyvolávač odříkává: „*Moře se vlní, moře se vlní, plavou v něm (modré, červené, žluté) rybičky.*“ Děti-rybičky vyplouvají ze svých skrýší podle své vyvolané barvy a plavou – běhají tak dlouho, dokud nezačne vyvolávač přivolávat rybičky s jinou barvou. Když se všechny barvy vystřídaly, zavolá vyvolávač na moře všechny barevné rybičky. Při pohybu do sebe rybky nevrážejí a na zvolání „*Rybáři, rybáři jdou*“ se všechny rybky opět schovají. V roli vyvolávače se mohou děti vystřídat.

Poznámka:

- ▶ Hru lze opět velmi dobře využít i ve vyučování, kdy dětem na trička připneme například slabiky, ale i jednoduchá slova a vyvolávač vyvolává místo barev slabiky či slova. V tomto případě bude vyvolávatelem učitel.

Hlasy zvířat

Co budeme potřebovat:

- ▶ šátek.

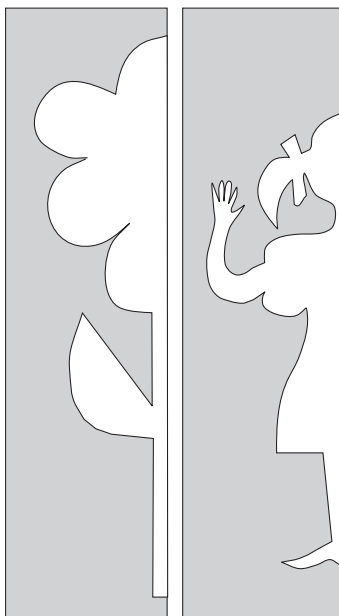
Jednomu z hráčů zavážeme šátkem oči a postavíme ho doprostřed kruhu, který je tvořený ostatními hráči. Kruh se otáčí, pak středový hráč volá stop, dotkne se jednoho z hráčů a přikáže mu napodobit určité zvíře. Pokud středový hráč jméno napodobujícího uhodne, mění si s ním místo.

Překlápěcí vystřihovánky

Co budeme potřebovat:

- ▶ nůžky, barevné papíry, kancelářský papír, lepidlo, tužku, pásy vystřihovánek vyrobené podle šablony.

Na bílý kancelářský papír si nakreslíme libovolné motivy. Motivy kreslíme do pruhů o velikosti asi 6×20 cm. Pruhy vystřihneme. Z jednotlivých pruhů vystřihneme motivy, překlopíme je podle osy a vznikne celistvý obrázek. Takto připravený pruh nalepíme na papír (položeny na šířku) hned od okraje. Těsně za obrázek stříháme a překlápíme další obrázky.

Andulka a březen

„Březen, za kamna vlezem,“ říká maminka a zimomřivě se choulí, „je to tak, lidová pranostika nelže,“ pokyvuje hlavou a jde se podívat na teploměr, kolik je venku stupňů.

„Co je to pranostika?“ vyzvídám.

„Pranostiky vznikly z pozorování našich předků, kteří si všimli, že se některé jevy pravidelně během roku opakují. Většina pranostik vychází ze skutečných přírodních zákonitostí. Například si naši dědečkové a babičky všimli, že v březnu ještě bývá dost chladno, a proto je příjemné se uvelebit doma v teple. Tento svůj poznatek potom shrnuli do věty: Březen, za kamna vlezem. A vidíš, uchovala se dodnes.“

„Ve škole jsme se učili, že době, kdy už není zima, ale ještě není jaro, se říká předjaří. A předjaří, to je vlastně už skoro jaro, vid' mami?“ dožadují se souhlasu, protože se na jaro velmi těším. Tedy, ne že by zima nebyla pěkná, ale stýská se mi po sluníčku, po květinách, po motýlech, po včelkách a všelijakých jiných broučcích, po vlaštovkách a špačcích, po kukačkách a konipasech a snad nejvíc po čápech.

„Březen patří ještě trochu zimě, ale sluníčko už ji pomalu přemáhá. Sníh je vodnatější a špinavější, už to není sníh, jaký byl v zimě, kdepak, slézá!“

„Už by na něm nešlo ani sáňkovat.“

„Máš pravdu,“ přitakává maminka.

„Takže březen patří víc jaru než zimě?“ zajímám se.

„Ano. I podle barev je znát, že je jaro přede dveřmi. Na slunci jiskří kapičky vody, spojují se ve stružky a stékají jedna za druhou... Kaluže se naplňují a uličníci vrabci se v nich šplouchají a omývají zimní špínu. Všude vesele zvoní rolničky sýkorek.“

„A také svítí sluníčko a hřeje a je teplo,“ rozplývám se představou krásného a slunečného jarního dne.

„Sluníčko přichází s jarem a má spoustu práce,“ pokračuje maminka.

„Jaké práce? Vždyť si jenom hoví na obloze a usmívá se!“

„Musí zbavit zemi bílé přikrývky, musí prohřát půdu, probudit svými pa-prsky trávu a květinčky, vytáhnout jim krčky, načechrat vlásky a pohladit tvářičky.“

„Copak květinčky mají tvářičky?“ směje se.

„To víš, že mají. Každý květ je tvářička, která se na nás mile usmívá.“

„Pojďme na procházku,“ žadoním.

Maminka souhlasila, a tak jsme tedy šli. Tomášek, maminka, Punťa a já.

Otázky pro chytré děti

- ▶ Jaký je rozdíl mezi počasím v zimě a na jaře?
- ▶ Jak se oblékáme na jaře?
- ▶ Co všechno můžeme dělat venku na jaře?

Jarní motivy z kukuřicových razítek

Co budeme potřebovat:

- ▶ suchý kukuřičný klas bez zrn, temperovou barvu na plechu nebo na tvrdé fólii, čtvrtku či kancelářský papír, starý ubrus na přikrytí pracovní plochy.

Na plech (fólii) nalijeme trochu barvy (raději méně). Konce klasu držíme prsty a projedeme tímto válečkem barvu na plechu. Nabarveným válečkem z kukuřice přejíždíme přes papír. Můžeme dělat pohyby tam a zpátky. Necháme barvu zaschnout.

Pokud jsme nanášeli barvu na kancelářský papír, můžeme z papíru vytrhávat srdíčko, strom, dům a lepit je na čtvrtku. Barvu přizpůsobíme motivu. Použijeme jako přání nebo výzdobu pokojíčku. Pokud jsme malovali na čtvrtku, požadované tvary vystříháme.

Jarní motivy vyrobené polystyrenovým tiskem

Co budeme potřebovat:

- ▶ polystyrenovou desku nařezanou na čtverce nebo hladký polystyrenový tácek od potravin s odřezanými okraji, tužku, štětec, čtvrtku nebo kancelářský papír.

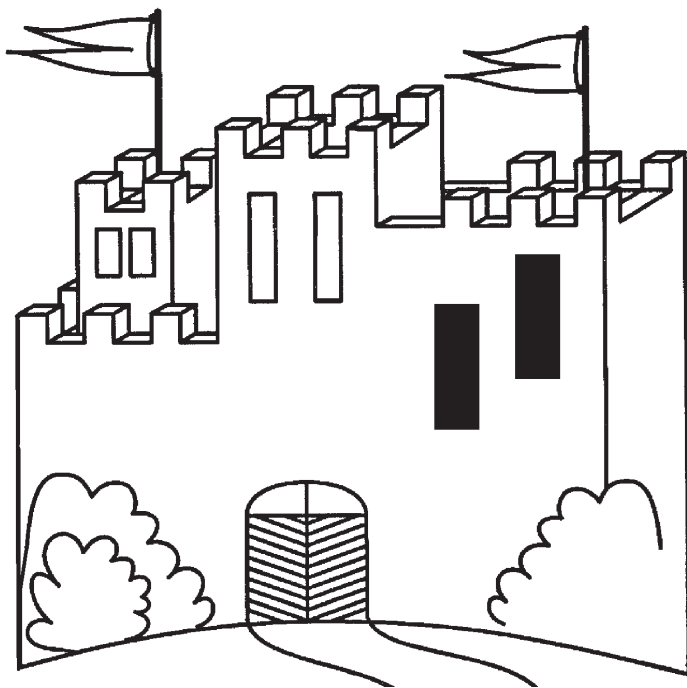
Vpichováním hrotu tužky do polystyrenu vytvoříme obrázek. (Linie vytvořené vypichováním do polystyrenu se na bílém papíře objeví jako bílé. Celá, vypichováním neporušená plocha se otiskne jako barevná.) Opatrně nanese štětcem barvu na obrázek na polystyrenu. Musíme dávat pozor, abychom barvu nenatlačili do vypíchaných otvorů. Polystyren přiložíme na čtvrtku nebo papír a zlehka přitlačíme. Pak polystyren odstraníme a necháme otisk uschnout.

Hrad z vloček nebo krupice

Co budeme potřebovat:

- ▶ lepidlo, čtvrtku, pastelky, velkou hrst ovesných vloček nebo hrnek krupice.

Na čtvrtku nakreslíme jednoduchý tvar hradu. Pastelkami vybarvíme, bránu, keře u brány a příjezdovou cestu. Ovesné vločky rozemneme v ruce na drobné částičky. Zdi hradu potřeme lepidlem a posypeme vločkami (či krupicí). Vytvoříme tak dojem světlého kamenného hradu.

Obrázky na jarní okno

Co budeme potřebovat:

- ▶ šablony, čtvrtku, nůžky.

Předlohy obrázků si nejprve zvětšíme do potřebné velikosti a obkreslíme na čtvrtku. Obrázky vystříháme a přilepíme na okno. Můžeme zvolit motivy jarních květin nebo kuřátek či králíčků.

Jarní motivy z mačkaného krepového papíru

Šablony určené na jarní okno můžeme také nakreslit na čtvrtku a polepovat vhodně barevnými malými smotky krepového papíru. Tvary pak vystříháme.

Tomáškovo čtenářské odpoledne

Tomášek si nejraději hraje s auty a vláčky. Neustále něco převáží a staví. Buduje „najížděčky,“ aby auta mohla vyjet, kam potřebují, hledá „pojínky,“ aby mohl připojit jednotlivé vagonky a vlak byl dostatečně dlouhý na přepravu všeho možného. Přesto má ale Tomášek také moc rád knížky. Pochopitelně že neumí číst, ale mnoho říkanek a pohádek umí nazpaměť. I tak je chce slyšet stále znovu a znovu. K jeho oblíbeným říkadlům patří toto:

*Tu je táta,
tu je máma,
tu je dědek,*

*tu je bába
a tu je kluk
jako buk.*

K říkadlu chce vždycky nakreslit i obrázky.

